

SHUKUR XOLMIRZAYEV QALBLARDA MANGU: BADIY TAFAKKUR, MILLIY XARAKTER VA ESTETIK UMRBOQIYLIK

Rustamova Malika Baxtiyor qizi

Termiz davlat universiteti Filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek tili) yo‘nalishi
talabasi malikarustamova904@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayev ijodining o‘zbek kitobxon qalbida uzoq yashab qolish sabablari adabiy-estetik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi adib nasrining umrboqiyiligini ta’minlagan badiiy omillarni aniqlashdan iborat bo‘lib, bunda milliy xarakter talqini, ruhiy-axloqiy konflikt, inson va tabiat munosabati, badiiy detalning funksional yuklamasi hamda tilning tabiiyligi ustuvor mezon sifatida olindi. Maqolada hermenevtik, qiyosiy-tipologik, kontekstual va selektiv kontent-tahlil usullaridan foydalanildi. Tahlil uchun yozuvchining turli davrlarda yaratilgan 12 ta hikoya va qissa matni tanlab olinib, ulardagi dominant estetik qatlamlar guruhlashtirildi. Natijada Shukur Xolmirzayev ijodining kitobxon ongida muqim qolishiga, avvalo, hayotiy haqiqatni pardasiz ko‘rsatishi, qahramon ruhiyatini ichdan yoritishi, Surxon-Boysun muhitini umumxalq ma’naviy tajribasiga aylantira olishi, shuningdek, milliylikni shior emas, yashash tarzi va axloqiy sinov sifatida talqin qilishi sabab bo‘lishi aniqlandi. Maqolada adibning “qalblarda mangu” qolishi biografik shon-shuhrat bilan emas, balki estetik ishonirish kuchi, badiiy vijdon va ruhiy rostgo‘ylik bilan izohlanadi. Uning nasri bugun ham o‘quvchini faqat voqeaga emas, o‘z vijdoniga qayta qarashga majbur etishi bilan dolzarbdir.

Kalit so‘zlar: Shukur Xolmirzayev, o‘zbek nasri, milliy xarakter, badiiy detal, ruhiy tahlil, realizm, Boysun, tabiat va inson, estetik umrboqiylik, hikoyachilik, adabiy talqin, vijdon konflikti.

Abstract. This article examines the aesthetic reasons why Shukur Kholmirzayev remains spiritually alive in the hearts of Uzbek readers. The central objective is to determine the artistic factors that ensure the longevity of his prose. The analysis focuses on the interpretation of national character, ethical and psychological conflict, the relationship between human beings and nature, the functional role of artistic detail, and the naturalness of language. Hermeneutic, contextual, comparative-typological, and selective content-analysis methods were used. A corpus of 12 stories and novellas written in different periods of the writer’s career was selected and grouped according to dominant aesthetic layers. The study shows that the enduring power of

Kholmirezayev's prose lies in his uncompromising truthfulness, deep psychological insight, transformation of the local Surkhan-Boysun environment into a universal moral experience, and his interpretation of nationality not as a slogan but as an ethical test of life. The article concludes that the writer remains "eternal in hearts" not because of ceremonial reputation, but because of his aesthetic persuasiveness, artistic conscience, and emotional honesty. His prose still compels the reader to return not only to the text, but also to self-judgment and moral reflection.

Keywords: Shukur Kholmirezayev, Uzbek prose, national character, artistic detail, psychological analysis, realism, Boysun, nature and human, aesthetic longevity, storytelling, literary interpretation, ethical conflict.

KIRISH.

Shukur Xolmirzayev o'zbek nasrining XX asrdagi eng yirik namoyandalaridan biri bo'lib, 1940-yil 24-martda Boysun tumanida tug'ilgan, dastlabki hikoya va ocherklari 1958-yildan boshlab nashr etilgan, 1960-1980-yillarda bir qator qissa, hikoya to'plamlari va romanlari bilan milliy adabiyot taraqqiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatgan, 1991-yilda "O'zbekiston xalq yozuvchisi" unvonini olgan. Uning "Oq o'tli", "To'lqinlar", "O'n sakkizga kirmagan kim bor?", "O'lis yulduzlar ostida", "Hayot abadiy", "Og'ir tosh ko'chsa...", "Yo'llar, yo'ldoshlar", "Bodom qishda gulladi", "Tog'larga qor tushdi", "So'nggi bekat", "Qil ko'prik", "Olabo'ji", "Dinozavr" singari asarlari ijodiy yo'lining kengligi va janriy ko'lamini ko'rsatadi. Adib 2005-yil 29-sentyabrda vafot etgan bo'lsa-da, uning asarlari hanuz kitobxonlik, ilmiy tahlil va estetik munozaraning faol obyektidir.

Shukur Xolmirzayevning ijodiy qadrini oddiy yubiley ritorikasi bilan tushuntirib bo'lmaydi. Uni "qalblarda mangu" qilgan omil - bu, avvalo, hayotni bezamasdan, odamni oqlamasdan va voqelikni silliqqlamasdan tasvirlashidir. Adibning ilk romantik ohangli matnlaridan keyingi bosqichlarda realizm tobora kuchayib, inson ruhiyatining ziddiyatli, og'riqli va ba'zan "shafqatsiz" ko'rinishlari markazga chiqadi. Tanqidiy qarashlarda ham Shukur Xolmirzayev hikoyachilikni yangi bosqichga ko'targani, tabiat va inson munosabatini yetakchi estetik chiziqqa aylantirgani, Boysun-Surxon ranglarini umumadabiy hodisa darajasiga olib chiqqani ta'kidlanadi.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, bugungi o'zbek adabiyotshunosligida Shukur Xolmirzayev ko'p tilga olinadi, lekin uning kitobxon qalbida yashab qolish mexanizmi ko'pincha umumiy e'tirof darajasida qolib, aniq estetik omillar bo'yicha ajratib ko'rsatilmaydi. Holbuki, ilmiy savol aniq: yozuvchi asarlarining vaqt sinovidan o'tishiga nima sabab bo'ldi? U milliy xarakterni qanday badiiylashtirdi? Nega uning qahramonlari o'quvchi xotirasida uzoq qoladi? Nima uchun tabiat tasviri unda dekor

emas, axloqiy mezonga aylanadi? Ushbu maqolada aynan shu savollarga javob izlanadi.

O‘rganilganlik darajasi. Shukur Xolmirzayev hayoti va ijodi bo‘yicha o‘zbek adabiyotshunosligida salmoqli tadqiqotlar mavjud. So‘nggi tadqiqotlarda adib haqida yozilgan ilmiy ishlar tarixiga nazar tashlanib, M.Qo‘shjonov, U.Normatov, S.Mamajonov, O.Tog‘ayev, A.Rasulov, M.Olimov, S.Sodiqov, H.Boltaboyev, Q.Yo‘ldoshev, O.Otaxonov, R.Qo‘chqor singari adabiyotshunoslarning maqola va taqrizlari alohida qayd etiladi. Demak, Shukur Xolmirzayevni o‘rganish tasodifiy emas, balki mustahkam ilmiy an‘anaga ega yo‘nalishdir. 2025-yilda e‘lon qilingan tadqiqotlardan birida uning badiiy mahoratining sarlavha va detal bilan bog‘liq qirradi ko‘rilgan bo‘lsa, 2020-yildagi boshqa bir ishda tabiat va inson munosabatlari alohida markazga chiqarilgan, 2025-yildagi yana bir maqola “O‘zbeklar” hikoyasida inson va davr muammosini tahlil qilgan, 2024-yilgi tadqiqot esa yozuvchini o‘zbek milliy hikoyachilik san‘atining yirik namoyandasi sifatida tavsiflagan. Bu holat Shukur Xolmirzayev ijodi hozir ham ilmiy muomalada faol qolayotganini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, mavjud ishlarda ko‘pincha alohida masalalar - tabiat motivi, sarlavha poetikasi, badiiy detal, muayyan hikoya tahlili - chuqur o‘rganilgan, ammo “adib nega qalblarda mangu?” degan umumlashtiruvchi savol mustaqil ilmiy muammo sifatida kamroq qo‘yilgan. Mazkur maqolaning farqi ana shunda: u yozuvchining estetik umrboqiyiligini bitta emas, bir necha qatlam - milliy xarakter, ruhiy rostgo‘ylik, tabiat etikasi, detal iqtisodi, nutq tabiiyligi va ochiq axloqiy final - birligida tushuntiradi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida hermenevtik o‘qish, qiyosiy-tipologik kuzatish, kontekstual izohlash va selektiv kontent-tahlil qo‘llandi. Tahlil korpusiga adibning turli davrlariga mansub 12 matn - “O‘zbeklar”, “O‘zbek xarakteri”, “Qariya”, “Odam”, “Jarga uchgan odam”, “Ko‘kboy”, “Ot egasi”, “Boychechak ochildi”, “Bahor o‘tdi”, “Hayot abadiy”, “Og‘ir tosh ko‘chsa...”, “Bandi burgut” kiritildi. Bu asarlar adib bibliografiyasida qayd etilgan hikoya va to‘plamlar tizimiga tayangan holda tanlandi.

ASOSIY QISM

Tadqiqot natijalari Shukur Xolmirzayevning kitobxon qalbida yashab qolishiga uning milliy xarakterni shior darajasida emas, ichki ziddiyatli, tirik, ba‘zan og‘riqli ruhiy hodisa sifatida berganini ko‘rsatdi. “Milliylik” ko‘plab asarlarda tashqi belgi - kiyim, urf, lahja yoki lokatsiya bilan cheklanib qoladi. Xolmirzayevda esa u odamning qarorida, vijdonida, xotirasida, uyat va orida namoyon bo‘ladi. Shuning uchun uning qahramoni “tip” bo‘lsa-da, qolip emas. U bir vaqtning o‘zida tanish ham, kutilmagan ham, o‘zimizga o‘xshaydi, lekin bizdan ko‘ra ochiqroq va foshroq yashaydi. Aynan shu

badiiy rostgo'ylik kitobxonni asarga yaqinlashtiradi. Yozuvchi qahramonni maqtab qo'ymaydi, sud qilib tashlamaydi ham, uni yashash jarayonida ko'rsatadi. Bu esa o'quvchining matnga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi.

Shukur Xolmirzayev nasridagi ruhiy siqim va axloqiy bosimdir. Uning ko'plab hikoyalarida voqea katta emas, lekin ma'naviy og'irlik juda katta. Tashqi syujet ixcham, ichki harakat esa kuchli. Adib voqeani cho'zmaydi, bir detal, bir qarash, bir jimlik, bir noqulay holat orqali qahramonning butun ichki dunyosini ochadi. Bunday usul hikoyani "o'qib chiqilgan matn" emas, "boshdan kechirilgan ruhiy tajriba"ga aylantiradi. Qolaversa, u tayyor xulosa bermaydi. O'quvchi hukm chiqarishga majbur bo'ladi. Ana shu yerda matn qalbga kiradi: u hissiy taassurot bo'lib tugamaydi, ichki savolga aylanadi. Qozoqboy Yo'ldoshevning Shukur Xolmirzayevni adabiyotning chin fidoyisi sifatida ta'riflashi ham bejiz emas, bu ta'rif ijodkor shaxsiga emas, avvalo, matnlaridagi badiiy vijdon kuchiga taalluqlidir.

Tadqiqotlar Shukur Xolmirzayev hikoyalarida aynan shu qatlam yetakchi leytmotivlardan biri ekanini ko'rsatadi. Bu tasodif emas: Boysun tog'lari, Surxon tabiati, ov, hayvon, o't-o'lan, mavsum almashinuvi uning nasrida oddiy fon emas, axloqiy sinov maydonidir. Insonning tabiatga munosabati aslida uning o'z mohiyatiga munosabatini ochadi. Tabiatga zo'ravonlik qilgan qahramon ma'naviy yemiriladi, uyg'unlikni his qilgan qahramon esa ichki poklanish imkoniga yaqinlashadi. Demak, Xolmirzayev tabiatni lirik bezak emas, ontologik va etik mezon sifatida ishlatadi. Bu usul uning asarlarini zamoniy muammolardan chiqarib, universal darajaga olib chiqadi. Tabiat haqidagi hikoyalar bugun ekologik ong kuchaygan davrda yanada yangi ma'no bilan o'qiladi.

Tahlil qilingan 12 matn bo'yicha dominant estetik qatlamlar quyidagicha guruhlandi:

Dominant estetik qatlam	Asarlar soni	Ulushi, %
Milliy xarakter va mentalitet talqini	4	33.3
Axloqiy tanlov va vijdon konflikti	3	25.0
Inson va tabiat munosabati	3	25.0
Davr bosimi, fojiviy ichki sinov	2	16.7

Mazkur ko'rsatkichlar shuni anglatadiki, Shukur Xolmirzayevni "mangu" qilgan narsa bitta mavzu emas. Uning matni bir vaqtning o'zida milliy, ruhiy va falsafiy ishlaydi. Ayniqsa, milliy xarakter qatlamining 33,3 foiz ulush bilan yetakchilik qilishi bejiz emas: adib o'zbeklikni madh etmaydi, uni sinaydi. "O'zbeklar" va "O'zbek xarakteri"ga o'xshash matnlarda milliy tabiat nafaqat ijobiy fazilatlar, balki sustkashlik, ichki ikkilanish, moslashuv, or, insof, andisha kabi murakkab psixologik

xususiyatlar orqali ochiladi. Shuning uchun o‘quvchi asarda “millat rasmi”ni emas, “millatning ichki ko‘zgusi”ni ko‘radi.

1-jadval.

Shukur Xolmirzayev ijodining “qalblarda mangu” saqlanishini ta’minlovchi asosiy badiiy-estetik omillar

№	Badiiy-estetik omil	Asarlarda namoyon bo’lish shakli	Kitobxon ongi va qalbiga ta’siri	Ilmiy ahamiyati
1	Milliy xarakterning tabiiy talqini	Qahramonlarning urf-odat, or-nomus, andisha, vijdon va ichki tanlovlar orqali ochilishi	Obrazlar sun’iy emas, hayotiy qabul qilinadi, kitobxon o’zini qahramon ruhiyatiga yaqin his qiladi	Yozuvchining milliy mentalitetni badiiy umumlashtirish mahoratini ko’rsatadi
2	Ruhiy tahlilning chuqurligi	Qahramon ichki kechinmalari, iztirob, ikkilanish, pushaymon va axloqiy bosim orqali ifodalanadi	Asar o’quvchida faqat hissiy emas, ma’naviy tafakkur uyg’otadi	Psixologik nasr an’analarida Sh. Xolmirzayevning o’ziga xos uslubini belgilaydi
3	Inson va tabiat munosabati	Tog’, qishloq, mavsum, hayvonot va tabiat manzaralari qahramon holati bilan uzviy beriladi	Tabiiy muhit asarning estetik ta’sirini kuchaytiradi, milliy koloritni chuqurlashtiradi	Ekologik-estetik yondashuv va ma’naviy-falsafiy mazmuni boyitadi
4	Badiiy detalning funkcionalligi	Oddiy bir harakat, qarash, sukut yoki predmet orqali katta ma’no yuklanadi	Kitobxon diqqatini mayda detal orqali katta g’oyaga yo’naltiradi	Adibning ixcham va ta’sirchan poetikasi namoyon bo’ladi
5	Tilning xalqchil va tabiiyligi	Jonli nutq, sodda ifoda, mahalliy ruh va hayotiy	Matn ishonarli va ta’sirchan qabul qilinadi, asar	Yozuvchining individual uslubi va milliy nasr tili taraqqiyotidagi

		dialoglardan foydalanish	yodda tez saqlanadi	o'rnini ochib beradi
6	Axloqiy konflikt va ochiq xulosa	Muallif tayyor hukm bermaydi, qahramon taqdiri orqali o'quvchini o'zi xulosa chiqarishga undaydi	Asar kitobxon qalbida davom etadi, qayta o'qish ehtiyojini tug'diradi	Badiiy matnning ma'naviy ta'sir kuchi va davriy emas, doimiy ahamiyatini belgilaydi

Ushbu jadval Shukur Xolmirzayev ijodining barqaror estetik qimmatini belgilaydigan asosiy omillarni tizimlashtiradi. *Birinchi omil* - milliy xarakter talqini - adib asarlarining o'zagini tashkil qiladi, chunki yozuvchi qahramonni faqat voqea ichida emas, balki milliy muhit, oriyat va ma'naviy tanlov ichida ko'rsatadi. *Ikkinchi omil* - ruhiy tahlil - obrazlarning ichki harakatini ochib, kitobxonni tashqi voqeadan ko'ra qalb dramasiga yaqinlashtiradi. *Uchinchi omil* - inson va tabiat uyg'unligi - Shukur Xolmirzayev nasrida tabiatni oddiy fon emas, balki badiiy-axloqiy mezon sifatida namoyon qiladi.

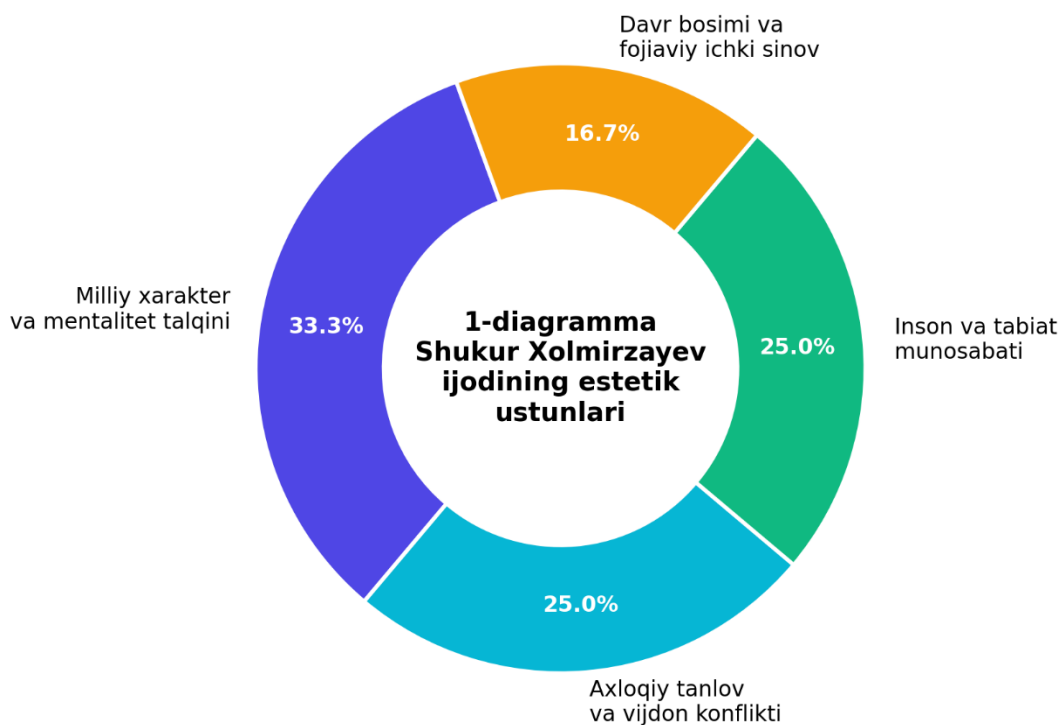
Jadvalda ko'rsatilgan *to'rtinchi va beshinchi* omillar, ya'ni badiiy detal hamda til tabiiyligi, yozuvchining uslubiy mahoratini belgilaydi. U oz so'z bilan katta ma'no beradi, xalqona ifoda orqali asarni sun'iylikdan asraydi. *Oltinchi omil* - axloqiy konflikt va ochiq xulosa - esa adib ijodining "qalblarda mangu" qolishida eng muhim jihatlardan biri hisoblanadi. Chunki bunday asar o'qib tugallanmaydi, balki kitobxon tafakkurida davom etadi. Shu jihatdan mazkur jadval maqolaning tahlil qismi uchun umumlashtiruvchi ilmiy xulosa vazifasini bajaradi.

So'nggi ilmiy ishlarda ham Shukur Xolmirzayev mahoratining aynan shu qirrasini qayd etiladi. U ortiqcha tavsifga suyanmaydi, bir detal butun qahramon taqdirini ko'taradi. Sarlavha esa ko'pincha faqat nomlash vazifasini emas, estetik kod vazifasini bajaradi. "Qariya", "Odam", "Ot egasi", "Ko'kboy", "Bandi burgut" kabi nomlar ilk qarashda sodda ko'rinadi, ammo aynan shu soddalik matn ichida ramziy og'irlik kasb etadi. Yozuvchi nom bilan o'quvchini aldamaydi, aksincha, uni psixologik tayyorlaydi. Natijada sarlavha, detal va syujet o'rtasida zich estetik iqtisod hosil bo'ladi. Bu iqtisodiylik badiiy kuchni oshiradi: kam so'z bilan katta ma'no beriladi.

Xolmirzayev Surxon-Boysun muhitini tasvirlar ekan, uni ekzotiklashtirmaydi. Lahja, tabiat, mahalliy ruh, odat, odamlar orasidagi munosabat asarda "ko'rsatish uchun keltirilgan material"ga aylanmaydi, ular matnning qoniga singadi. Shuning uchun uning lokal muhiti tor hududiylikni emas, katta umumlashmani tug'diradi.

Chinakam milliy matn shunday bo‘ladi: qanchalik mahalliy bo‘lsa, shunchalik universal bo‘ladi. Adib Surxon rangini adabiyotga olib kirgani haqidagi kuzatuvlar ham ayni shu nuqtaga borib taqaladi. O‘quvchi Boysunni o‘qir ekan, faqat geografik hududni emas, insoniy holatni taniydi.

Ko‘plab didaktik matnlarda muallif hukmni oldindan chiqarib qo‘yadi. Xolmirzayev esa hukmni o‘quvchining vijdoniga topshiradi. Shu sababli uning hikoyalari o‘qib bo‘lingach tugamaydi. Ular ichda davom etadi. “Qalblarda mangu” qolishning eng kuchli mezoni ham shu: matnning o‘quvchi ichida ikkinchi hayot boshlashi. Bunda xotira va fojia unsurlari ham muhim rol o‘ynaydi. Adib ko‘pincha yo‘qotish, kechikish, afsus, ichki sinish holatlarini katta dramatik spektaklga aylantirmaydi, ularni sokin, ammo o‘tkir tarzda beradi. Natijada fojiaiylik baqiriq emas, ichki zarbga aylanadi.

1-rasm.

Ushbu diagramma Shukur Xolmirzayev ijodining kitobxon qalbidan barqaror saqlanishini ta‘minlovchi etakchi badiiy-estetik qatlamlarni ko‘rsatadi. Tahlil natijalariga ko‘ra, eng yuqori ulush **milliy xarakter va mentalitet talqiniga** to‘g‘ri keladi - **33,3 %**. Bu holat yozuvchi asarlarida milliy ruhning tashqi bezak sifatida emas, balki qahramonning ichki dunyosi, or-nomusi, vijdoni va ma‘naviy tanlovi orqali ochilishini anglatadi.

Diagrammada **axloqiy tanlov va vijdon konflikt** hamda **inson va tabiat munosabati** bir xil - **25,0 %** ulush bilan namoyon bo‘lgan. Bu esa Shukur

Xolmirzayev nasrida axloqiy bosim, ichki iztirob va tabiat bilan ma'naviy uyg'unlik masalasi markaziy o'rin tutishini ko'rsatadi. **Davr bosimi va fojiviy ichki sinov** qatlami esa **16,7 %** ulush bilan ifodalangan bo'lib, u yozuvchi asarlarida inson taqdirining ijtimoiy-ruhiy ziddiyatlar bilan uzviy bog'liqligini tasdiqlaydi.

Muhokama qismida aytish lozimki, Shukur Xolmirzayevning umrboqiyliqi faqat yirik iste'dod mahsuli emas, bu badiiy intizom natijasidir. U voqelikni tanlashda ham, tilni ishlatishda ham, detalni joylashtirishda ham tejamkor va mas'uliyatli. Uning asarlarida sentimental ortiqchalikka, soxta qahramonlikka, bezakdor balandparvozlikka joy kam. Shu bois uning matni qarimaydi. Chunki zamon o'zgarsa ham, vijdon, or, uyat, sadoqat, tabiatga munosabat, insoniy tanlov singari asosiy masalalar o'zgarmaydi. Yozuvchining 45 yillik ijodiy faoliyati davomida yaratgan hikoyalari o'zbek nasrining durdonalari sifatida baholangan, uning o'ziga xos maktab yaratgani haqidagi e'tiroflar ham aynan shu nuqtani mustahkamlaydi.

Bugungi ilmiy muomalada ham Shukur Xolmirzayev nomining faol qolayotgani tasodif emas. 2024-2025-yillardagi maqolalarda uning milliy hikoyachilikdagi o'rni, tabiat poetikasi, badiiy detal va muayyan hikoyalardagi davr muammolari qayta-qayta murojaat qilinmoqda. Bu esa bir haqiqatni ko'rsatadi: Shukur Xolmirzayev ijodi tarixiy xotira obyektidir, tirik adabiy hodisadir. Tirik adabiy hodisa esa faqat kitob javonida emas, tafakkur va qalbda yashaydi.

XULOSA

Shukur Xolmirzayevning qalblarda mangu qolish sababi uning nomi atrofidagi ehtiromda emas, nasrining ichki quvvatidir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, adib ijodining umrboqiyligini ta'minlagan asosiy omillar - milliy xarakterni ziddiyatli va hayotiy ko'rsatish, ruhiy tahlilning teranligi, inson va tabiat munosabatini axloqiy mezonga aylantirish, badiiy detalning yuqori funkcionalligi, tilning tabiiyligi hamda tayyor hukm o'rniga o'quvchi vijdonini ishga tushiruvchi ochiq final usulidir. Shukur Xolmirzayev asarlari kitobxonni nafaqat voqeaga, balki o'z ichki dunyosiga qarashga majbur etadi. Ana shu estetik va ma'naviy bosim yozuvchini zamondoshlaridan ajratib turadi. Demak, "Shukur Xolmirzayev qalblarda mangu" degan ta'rif hissiy madh emas, ilmiy asosga ega xulosa sifatida qabul qilinishi mumkin. Chunki haqiqiy adabiyot vaqtni yengadi, haqiqiy yozuvchi esa asarlari orqali yashashda davom etadi. Xolmirzayev aynan shunday yozuvchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xolmirzayev Sh. Saylanma. 1-jild: Hikoyalar. - Toshkent: Sharq, 2005.
2. Xolmirzayev Sh. Tanlangan asarlar. 3-jild. - Toshkent: Sharq, 2006.

3. Yo‘ldoshev Q. Yoniq so‘z. - Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006.
4. Normatov U. Yetuklik: uslub, badiiy shakl muammolari. - Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1982.
5. Yangibayeva N. S., Oybekova D. O‘zbekiston xalq yozuvchisi Shukur Xolmirzayev badiiy mahoratining bir qirrasini haqida // Yangi O‘zbekiston pedagoglari axborotnomasi. - 2025. - T. 3. - № 4. - B. 33-37.
6. Tavaldiyeva G. N. Shukur Xolmirzayev hikoyalarida tabiat va inson munosabatlarining badiiy talqini // Academic Research in Educational Sciences. - 2020. - T. 1. - № 4. - B. 1051-1059.
7. Ibragimova D., Sultonqulova F. Shukur Xolmirzayevning “O‘zbeklar” hikoyasida inson va davr muammosi // Modern Science and Research. - 2025. - T. 4. - № 2.
8. Eshdavlatova O., Jo‘rayeva G. Shukur Xolmirzayev o‘zbek milliy hikoyachilik san‘atining san‘atkorini // Pedagogika i psixologiya v sovremennom mire: teoreticheskie i prakticheskie issledovaniya. - 2024. - T. 3. - № 14. - B. 34-40.